

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenként egy íven; a Hivatalos Közlemények, mint az Év. Őrálló melléklete, minden hónapban.

Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:

GEDULY HENRIK evang. lelkész,

NYIREGYHÁZA.

A lap ára egész évre 10 kor., félévre 5 kor. negyedévre 2.50 kor.

Egyes szám ára 40 fillér.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM-JEGYZÉK: **Vezércikk.** A mételey. *Mohácsy Lajos.* — Kéretlen vélemény. *Ihász László.* (Vége.) — **Tárca.** A szociálistizmus jelentkezése egyes korszakokban, egyes népeknél. A keresztyén vallás viszonya a szocializmushoz *Vértési Zoltán.* (Vége.) — **Belélet.** — Pályázat. — Hirdetés.

A mételey.

A mocsaras rétek, posványos legelők kis kúszó növénye. A tarka virágokkal gyönyörködtető, puha pázsitos szőnyeggel borított mezőknek halált okozó parazitája a mételey. A szépen zöldelő fű és mezei virág tövéhez simúlva, meglapúlva kúszik a földön. Ha ki látja — nem is sejtene, hogy ez a kis gömbölyű levelű zöldség a tápot, eleséget kereső állatokra nézve a lassú, de biztos halált jelenti. Megrontja, elszívja az állat véré, megrontja, elbomlasztja annak máját. S így lassan, de elkerülhetetlen bizonyossággal elpusztítja az életet. Ez a mételey.

Ennek a titkon, alattomban tenyésző kis kúszónövénynek — mintha-mintha néminemű szerepe lenne a mi egyházi életünknek virágos, puha pázsittal ékes mezején is. Úgy látszik átlántálta valaki e halált hozó, pusztulást okozó növényt a hűséggel gondozott, éberem őrzött egyházi életnek kies legelőire, virágos mezőire is.

Mert sajnos, de való, hogy egyházi életünkben nap-nap után kell találkozunk a megméltelyezett belsőre valló *rosszmájúság* kétségbevonhatlan jeleivel, letagadhatlan tényeivel.

Ott van a rosszmájúság a köznépből s az előkelő körökben, ott a hívek seregében, a nagy nyájban épp úgy, mint a kormányzásra hivatott vezető férfiakban is. Hitetlenség, egyházellenes érzület, hideg közöny s a züllött viszonyok egyfelől, és az egyház intézményeit, sőt magát az egyházat is a különféle célok és konspirációk megvalósításában alantas eszközként felhasználni akaró törekvések másfelől, ezek mind-mind a mételey hatásának kétségbevonhatlan tünetei. A mételey okozta rosszmájúság vége: egyházi közállapotainak hanyatlása, teljes züllése lesz előbb-utóbb!

Nem lehet célo, de nem is szándékom ezúttal részletesebb adatokat hozni fel e mételey pusztító hatásának bizonyítására. Bátor a helyzet két-

ségbejtően kínálkozik erre. A „züllött viszonyok“ kemény vádként állanak előttünk.

Ezúttal tisztán csak a f. évi egyetemes közgyűlésen észleltekre szorítkozva kívánok rámutatni egy-két olyan tünetre, mely a mételey okozta rosszmájúságnak letagadhatlan jele.

Kezdjük mindjárt magának az egyetemes közgyűlésnek összehívásán.

A legutolsó falusi kupaktanács is személyenként hívja meg a tanács tagjait, közölvén velük jó előre a gyülekezés okát, a gyűlés tárgyait. Magában az egyházi életben is, az egyházközség kormányzó és képviselői hatóságának, a közgyűlésnek összehívásánál az első legfőbb kelleke a törvényszerűségnek az, hogy „a közgyűlés rendszerint egy héttel előbb a *tárgy megnevezésével*“ kihirdetendő. (E. A. 40. §) Az egyházmegye és egyházkerület eme hatóságainak összehívása pedig, a mint tudva van: kinyomatott, a *tárgy megnevezését* magában foglaló meghívók útján történik. S a dolognak a rendje is így kívánja ezt.

Hát az egyetemes közgyűlésnek, az egyházegyetem e legfelsőbb hatóságának összehívása hogyan történik? . . .

More patrio . . . ősi szokás szerint. Nincs ott semmiféle tárgysorozat, részletes program, a mely az egyházkerületek képviselőit már jó eleve tájékoztatná s a mely a közgyűlést megelőzőleg az érdekeltek kezei közé bocsáttatnék. A közgyűlés menete pedig a legtöbbször össze-vissza kúszalódik, zavarosan halad, mert a jelenlevők legnagyobb része még csak nem is sejt: miről lesz és miről van szó. Az előadók halk, monotonszerű hangja — tisztesség adassék Sztehló úrnak, e dicséretes kivételnek — a jelenlevőkből percről-percre a békétlenségnek és zúgolódásnak „halljuk“, „hangosabban beszéljen“, „nem értjük“, „azt sem tudjuk, miről van szó“ s ehhez hasonló kitérőseket váltja ki. S ez mind csak a miatt van, mert az egyetemes felügyelő úr — előttünk tel-

jesen érthetetlen okból — nem nyomtatja ki a részletes tájékoztató tárgysorozatot. Pedig biztos tudomásunk van róla, hogy erre több ízben s több oldalról fel lett kérve. Eleinte egyáltalán nem is reagált erre, most legutóbb tele nyomtatnak ugyan valamiféle kis szelet papiroost, de ez nulla, semmi. Mert azt, hogy majd elő fog kerülni ez es ez a bizottság, úgy is tudjuk. De azt, hogy miféle tárgyak jönnek elő a bányai, a dunánineni kerületből, vagy egyáltalán mi van szönyegen és milyen sorrend szerint, ezt hát az előadókön kívül senki sem tudja előre.

Már pedig ez nem járja. Mi nem akarjuk sérteni a nemes báró úr b. személyét, de ki kell jelentenünk, hogy ezt egyszerűen abszurdumnak tartjuk! Nyomassák ki a részletes tájékoztató tárgysorozatot. Hallgassák meg ama legfelsőbb helyen is a közgyűlés ügyei, tárgyai iránt érdeklődők alázatos instanciáját s ne akarják azt ilyen, hogy ne mondjam: rosszmájúsággal elütni. Elvégre talán-talán van jussa ehhez a jelenlevőknek.

Hisz így a teljes tájékoztatatlanságban még az sem szólhat hozzá az egyes kérdésekhez, aki talán részt kívánna venni a tárgyalásban, mert hisz készület, megfontolás kell ahhoz, hogy jó, hasznos eszmével álljon elő s ne hozzon elő tücsköt-bogarat. Vagy talán csak nem éppen az a cél vezet a nemes bárót, hogy a tárgyalás folyamán a leghetlenebb tájékoztatatlanságban legyenek a közgyűlési tagok, s hogy így aztán ne is tudjanak felszólalni? . . . Mert ez aztán már igazán rosszmájúság volna.

Hát azzal az ominozus elnöki megnyitóval is hogyan vagyunk? . . .

Helyes-e és megengedhető-e az, hogy az elnöki tekintély palástjában elburkoltan olyan fontos, mélyreható érdekeket érintő kérdésekben, mint a szekularizáció: kijelentéseket tegyünk? Különösen olyan kijelentéseket, a melyek homlok-egyenest ellenkeznek az egyházi közvéleménnyel. Vagy ezzel nem a közvéleményt akarta a báró úr megszólaltatni — kifelé?

Hát akkor talán a közegyháznak akart ez direktiva, útmutatás, kijelölt ösvény lenni? Vagy hát miért ragaszkodott oly görcsösen ahhoz, hogy elmondja azt, a mit elmondott a szekularizációról? És éppen az elnöki székéből? . . .

Mert azt csakugyan nem szeretnénk elhinni a nemes báró úrról, hogy a tett kijelentésekkel a közegyházra akarta volna ráoktrojálni az ő egyéni nézeteit. Mert hisz igen jól mondta maga a báró úr az egyemes közgyűlés előestéjén nála tisztelgő képviselőknek, hogy nálunk, ami protestáns egyházunkban a szervezet kizárja azt, hogy bármiféle kérdésben, bármily fontos ügyben egy személy irányítson, vezessen, domináljon. (Itt nyilván az egyetemes püspököt értette). Nálunk, ami

prot. egyházunkban — így szólt a báró úr — nem a személy, nem az egyed vezet, irányít, hanem a közszellem. Ez a közszellem jelöli meg az irányt, a melyben mindnyájunknak haladnunk kell.

Hát ez igen helyesen volt mondva. No de akkor — mit akart a báró úr azzal a sok rossz vért szült elnöki megnyitóval? Mégis megkísérelte: lehet-e egy személynek vezetni, irányítani és direktívát adni a közszellem ellenére? No ezt — mondom — nem szeretném elhinni, mert ez már aztán csakugyan — rosszmájúság volna.

Aztán ott vannak a 48. XX. és az 1907. XXVII. 35. §. körül elhangzott vélemények, szenvedélyes szóviták. Jaj Istenem, de sok rosszmájúság van bennük! Sutytyomban, alattomban, meglapulva kúszott be az egyházi élet mezőnyére, virágos rétjeire az az átkozott politikai métely. A kik beleharaptak, azokon hajh, de meglátszott a rosszmájúság. Kertelés, csúrés-esavarás, ügyes frondírozás itt is, ott is. A szerint, a mint a politika kívánta.

Biz ez nem jól van így. A jó gazda, ha észreveszi, hogy nyájában pusztít a métely, hát hamarosan kiselejtezi a falkának mételyes részét.

Hejű, de nem ártana, ha a mi egyházi életünkben a felébredt gazda: a közszellem, egy kis selejtezést végezne. Szükséges, és üdvös dolog volna biz' ez.

Mohácsy Lajos.

Kéretlen vélemény.

Nagytisztelätű Gyürky Pál esperes urnak az evang. egyház egyetemes nyugdíjintézeté ujjászervezéséről közzé tett javaslata felett.

Nt. ügyvivő Úr ez irányelvek erejét méregeti s végre megállapodik abban, hogy legalábbis 1600 korona nyugdíj biztosítassék a tagoknak. Miután pedig a congruások így kielégítettek, vagyis nem szólhatnak semmit; mivel saját maguk által bevalótt fizetésük maximumát kapják; tehát most már a nem congruások, vagyis nagyobb fizetésűeknek is legyen meg a kedvük, nagyobb fizetésük élvezete folytán legyen ezeknek nagyobb nyugdíjuk, mint a congruásoknak; nem ugyan 3—4—5—6 ezer korona, de mégis több, mint amazoké, az az 2400 korona. Ezzel megbékülhetnek a nagyobb fizetésűek. Ennek megállapításánál azonban, úgy látszik, maga a tervezet is érezi, hogy az e megállapítást létre hozó következtetés alighanem sértett valamely más elvet, melynek alighanem több joga lett volna dönteni; mivel a §. negyedik kikezdésében azzal vigasztalja a congruásokat, hogy az ő számukra tervezett 1600 K nyugdíjt csak fogadják szívesen, nemsokára ők is 2400 koronát kapnak; mert a minimális fizetés nemsokára úgy is felemeltetik 2400 koronára, és ekkor a közmegelegedés teljes lesz, és béke a kicsinyek között. Hát én, mint egy ezek közül, megelegésem — ha többet nem kapok — az 1600 koronával is, a nélkül, hogy a nagyobb fizetésűeket irigyelném; de megelegésem árán ne tessék azt kívánni tőlem, hogy én elfogadjam jogosultságát annak a megállá-

pitásnak, mely a nagyobb nyugdíjigényt a nagyobb fizetés tényéhez köti.

Tessék csak a matematikai mérlegre tenni ezt a felfogást az egyenlő fizetési kötelezettséggel szemben; majd ez a rideg számokkal dolgozó mérleg — ha csak valami kéznyomás nem igazítja — kérelhetlenül ki fogja vetni magából azt a felfogást; mert egyenlő kötelezettségeknek csakis egyenlő jogok felelhetnek meg, s hol ez nem úgy van, ott a mérleg félre billenik, esetleg felborul egészen.

Mivel azonban a humanizmus elvét már is többször hangoztattam a rideg számok ellen; tehát elfogadom a humanizmusból eredő ama vigasztalást; de egyúttal ugyanazon alapon, ugyanazon joggal azon ajánlatot teszem a nagyobb fizetésű tagoknak: ők is csak annyit fizetnek be a nyugdíj-intézetbe, mint mi kisebb fizetésűek, elégedjenek meg tehát *egyelőre* ők is az 1600 korona nyugdíjjal, nem sokára ugyanis 2400 koronát kapnak.

Ez az ajánlat még jobban is összefér a humanizmussal, mint amaz; mert ami nekik jog szerint dukál, azt úgy is megkapják és semmi veszteségük nincs, ha annyit kapunk mi is, mint amennyit ők. Vagy nem úgy példázott Üdvözítőnk a szőlő munkásoknál? Vagy az ő munkájuk a nagyobb fizetésű állásokban több és nehezebb volt talán? Több lehetett, de nem volt nehezebb; mert nekik nem kellett a szegénység láncai közt tenni szolgálatot. Jobb volt-e tán? Ezt meg majd a mi Urunk ítéli meg, ki igazán ítél. S ha az Úrnak lelke a nyugdíjintézetben az utolsónak is annyit akar adni, mint az elsőnek: vegye fel ez a maga nyugdíját és menjen el békeséggel, áldja az Urat és minden ő belső része annak szent nevét, hogy ő a kisfizetésűekével egyenlő kis nyugdíjjal, még mindig nyugodtabban élheti át élete estvését, mert előveheti eltett javait, miket nagyobb fizetéséből szolgálatának idején magának megtakaríthatott.

Egyenlő fizetési kötelezettség esetén a nyugdíj csakis egyenlő lehet. Jogi alapon csak ez elv áll meg. Kivétnei valót ez elvből a felebaráti szeretet sem talál. Ha valakinek többet akar adni a nyugdíjintézet, hozza be a többszörös befizetési kötelezettségeket.

A 15. §. a) pontjához utólag tett módosítást, mely a nyugdíjba mehetésre 65 éves életkort ajánl, teljes készséggel fogadom. Hatvanöt év bizony elég az emberekkel való küzdelemre, ritka kivétel, ki ekkorra le nem török. A c) pontban foglalt s hivatalból való felmentés korlátait szorgos körültekintéssel kellend azonban megállapítani, mert ha az csak úgy általánosságban lesz kimondva, hogy a lelkész hivatalból felmentethetik a szolgálat alól és nyugdíjaztatható: úgy igen könnyen ki lesz szolgáltatva a lelkész a hatalmi önkény túlkapásainak.

A 16. §. azon intézkedésében, mely szerint 10 évi szolgálati idő letelte előtti munkaképtelenség esetén végkielégítést állapít meg, megint sértve látom a Krisztusnak törvényét.

Persze a nyugdíjintézetre is váratlan calamitás, ha egy fiatal tagja munkaképtelenné válik és e miatt fizetnie kell; érteni is tudom, ha a nyugdíjintézet tartós ráfizetés elől egyszersmindenkori végkielégítéssel akar menekülni, de a nagyobbik baj mégis azé a szerencsétlené, ki munkaképtelenségével talán egy egész családot ragad magával a kétségbeesésbe.

Szabad itt a nyugdíjintézetnek Krisztus utasításától eltérni?

Ha mer eltérni tőle, akkor ne harsogjuk tele a világot gyámintézeti jelszavakkal! A nyugdíjintézetnek is szabad az irgalmas samaritanustól tanulni, ki még az ismeretlen idegen gyámolítására is megnyitá erszényét.

Töröljék el, Urak, a 10 év előtt munkaképtelenné vált szolgának végkielégítését és biztosítsanak neki állandó segélyt.

A 17. §. intézkedései közül is azokat, melyek az egyforma nyugdíjjogosultság elvével ellenkeznek, törölnököknek tartom.

A 18-dik §. intézkedései között ki kellene mondanani, hogy aki nyugdíjigényét el is veszi, befizetett járulékait kamat nélkül visszakapja. Legalább nem vethetné senki szemére a nyugdíjasoknak, hogy olyanok befizetési árnyékában nyugosznak, kiknek befizetési ottvesztek s magok földönfutókká váltak.

Az özvegy ellátási díjáról szóló 19-dik §-nál az az én óhajomásom: úgy irányíttassék a tervezet, hogy az özvegy minél többet kapjon, pótljárulékok fizetésére pedig semmi szín alatt ne köteleztessék. Inkább fizessen a férj többet, inkább kapjon ez kevesebb nyugdíjat, de utánna, s tán kicsinyei közt síró özvegyének a nyugdíjintézet résztvevő gonddal, lehető legteljesebb segéllyel apassza könyeit. Magamról szólva: én nem bánom, ha soha egy fillér nyugdíjat nem kapok is, csak munkaképességben tartson meg Istenem, míg itt bujdosnom kell. Minden szenvedés és türelem közt szívesen szolgálók és fizetem a felemelhető járulékokat is; csak nyugtasson meg a nyugdíjintézet afelől, hogy ha már nem tehetem én, ő gondját viseli itt hagyott enyéimnek. Azt hiszem, nem egyedül magam gondolkodom így.

Ez apai érzés hatása alatt nem tudom elfogadni a 20-dik §. 2-dik kikezdésében tervezett azon intézkedést, mely szerint: „a díjazás, ha tag hivatalban állott, *akkor a halálától számítandó félév leteltét* ... követő hónap 1-ső napján veszi kezdetét“. Kérem, méltóztassék e tervet úgy módosítani, hogy az özvegyet és gyermekeket az ellátás az apa *halála napjától kezdve* illesse.

Azt hiszi valaki, hogy az a kegyelmi félév, melyet az alkotmány az elárvult családnak biztosít, oly valami, minek ellenértékül a nyugdíjintézet bona fide visszatarthatja ez időre eshető ellátási segélyt? A vagyonos családnál igen is *valami lehet* ez a kegyelmi félév, a férj fizetéséből e félévre eső részlet; de a *szegény* családnál szerencse, ha semminél kevesebbel nem záródik le.

Az a kegyelmi félév annak az elárvult családnak minden féléve közt a legdrágább és legkeserűbb féléve; melyben a családfő elvesztése folytán az inség a nyomoruságnak egész tengerét zudítja a szerencsétlen elárvult családra s kérelhetlenül kinozza a gondolat, hogy hamarosan elfogy a tápláló mindennapi kenyér és nem leend hely, hová a fejét pihenni hajthassa. Az a családfő — a viszonyok úgy hozván magukkal — előre kapta fizetését jó részt és mert előre, egy summában kapta, tehát a kis fizetéssel arányban nem álló nagy kiadási terhek nyomása alatt el is költötte rég. Az a kegyelmi félév az elárvult családnak az apai fizetésből már nem tudott megtartani semmit; de azért igen nagy becsű, mert legalább *visszafizetésétől menti meg a családot*. Ily viszonyok közt, ily viszonyok láttán meg tudná tenni a nyugdíjintézet, hogy a kegyelmi félévre hivatkozva az elárvult családot egy félévi ellátási járuléktól elüsse? Nem hiszem! S ha mégis meg akarja

cselekedni, kérem, méltóztassék akkor ennek a segélytől elüto §-nak megcsinálását szegény emberekre bízni, mert Urak, gazdagok nem értenek ahhoz, mert szerencsés viszonyaik közt a nyomoruságokat nem érezik.

A 21. §. pontjait tudom érteni, mégis annak a szerencsétlen özvegynek, mert lelkész özvegye, ennek nevét viseli, férje és az egyház becsületéért — tán gondnokság közbejöttével — az irgalom, a szánalom munkáját segítségére kellene küldeni. S ha gyermekek is vannak elhalt férjétől, az anya büne miatt kétszeresen sujtott árváknak talán nem kellene még nehezebbé tenni sorsukat anyjuknak a nyugdíjintézetből való kizárása által.

A neveltetési díjról szóló 23. §. véget vet a régi szabályrendelet azon intézkedésének, mely a papi családnál, az Istentől rendelt házasságban a papi nyugdíjintézet előtt csak négy gyermek eltartását ismerte el törvényesnek. Legalább az új szabályrendeleti javaslat a gyermekek számát hallgatagon mellőzi. Mindenesetre helyeselni kell ez újabb felfogást. Mindazáltal én az árvák ellátási díja megállapításánál megsabandónak tartanám, hogy egy papi árva is kapjon anynyi ellátási díjt, amennyibe kerül egy árva eltartása az országos protestáns árvaháznál. Kevesebb összeg az anya kezébe sem elég gyermekének eltartására, kivált, ha a gyermek városban tanul és az anya kénytelen távol maradni falun gyermekétől.

A segélyezendő gyermek életidejét olyannál, aki tanul, ki lehetne talán tolni az ellátási díj megadhatása végett, tanulói pályájának bevégeztéig, mégpedig nemcsak annál, aki kiválóan jól tanul; hanem olyannál is, aki talán tanárai által méltónak ítéltetik arra, hogy a tanulói pályán megtartassék. Törlendőnek tartom azonban itt is azt az elvet, mely a segélyezés megkezdését az apa halálától számított kegyelmi félév letelte után kezdi meg. A 2-dik kikezdés ezen passzusát meg: „a neveltetési díj egy és ugyanazon családbeli gyermekre nézve évi 800 koronánál stb.“ szerintem kikell igazítani, mert úgy, ahogy van, kétségben hagy az iránt, hogy csakugyan egyetlen gyermek is igényelhet, ha maga van a családban, 800 koronát, vagy tollhiba történt, s az egy családbeli összes gyermekeknek együtt van szánva a 800 korona?

A 25. §. c) pontjában foglalt intézkedést már feljebb elítéltem, elítélem itt is; az apai érzés szent nevében kérem annak törlését.

A 37. §. az egyetemes nyugdíjintézeti bizottság sérelmesnek vélt határozata ellen lehető felebbezést az egyetemes közgyűléshez utalja. Én célszerűbbnek tartanám ezt az egyetemes törvényszékhez utalni, mert az egyetemes közgyűlés sem oly körültekintőleg, sem oly pártatlanul, sem oly feszélyezetlenül, sem oly alaposan nem ítélhet természetét és összetételénél fogva a felebbezésekben, mint az egyetemes törvényszék, aztán meg szerintem tárgyuknál fogva is inkább a törvényszékhez, mint a közigazgatáshoz való leendenek a felebbezések.

Ezekben bátorkodtam nyilvánosságra hozni véleményemet a nyugdíjintézeti új szabályrendelet tervezete felett.

Újra is hangoztatom, felszólalásomban nem a matematikai mérleg adatai vezettek, mert hisz ezek még közre sem adatván, ismeretlenek; de vezetett a mindnyájunk által esengve várt nyugdíjintézet iránt való érdeklődés. Ez érdeklődés folytán kéretlenül is fel-

jogosítva éreztem magamat hozzászólani a közretett szabályrendeleti javaslatához. Reményilem, annyit értem felszólalásommal, hogy mások is érdeklődnek majd az ügy iránt és a többoldalú felszólalás folytán tisztulván a nézetek, úgy a Nt. Ügyvivő Ur, mint a javaslata tárgyalására kiküldött és kiküldendő bizottságok megismerhetik a közhangulatot, a kívánalmakat és midőn majd ezek megismerése után mérlegelik a lehetőségeket, megállapítják a Krisztus evangéliomából folyó döntő elveket: oly munkát létesíthessenek, mely áldást osszon, megnyugvást adjon mindenütt, mindnyájunkat Isten nevének dicsősítésére vezessen a nyugdíjintézetért.

Isten kegyelme legyen mindnyájunkkal!

Kisbath, 1907. év október hó 29-én.

Ihász László,
evang. lelkész.

TÁRCA.

A szociálizmus. Jelentkezése egyes korszakokban, egyes népeknél. A keresztény vallás viszonya a szociálizmushoz.

(Folytatás és vége.)

Az 1818-ik évben Trierben született Marx ifjú korában eleinte elméleti kérdésekkel foglalkozik, melyre különösen Hegel philosophiája volt nagy hatással, később pedig a gyakorlati gazdasági kérdések ragadják meg a figyelmét.

Marx elveit és tanítását a „Kommunista kiáltvány“ és a „Kapital“ c. főműve után következőképen jellemezhetjük. Marx kimondja, hogy a nagyipar tönkre teszi a kisipart. A termelés mindig kevesebb kézben összpontosul s végre is teljes gazdasági összeomlásra vezet. Ez szerinte: „a dolgok történelmi fejlődése.“ A társadalmi gazdasági rendnek teljesen romba kell dőlnie, hogy annak romjain egy új társadalmi rend felépülhessen. Az új társadalmi rend fölépítése kollektivistá alapon fog megtörténni. Harcol a tőke, a magántulajdon ellen, mely a munkásokat járom alá hajtotta és hajtja. Azt mondja: „A munka árúvá lett, amelynek ára a kereslet szerint vagy emelkedik, vagy csökken, gyakran azonban vevője sem akad; a munkabér ugyan magasabb, de mindig bizonytalan és ingatag.“ Lassale állami segítséggel felállítandó és fentartandó termelési szövetkezeteket ajánl a munkások figyelmébe. Gazdasági politikája nem ment az erőszakoskodástól. A szociálizmusnak eme második korszakát, mely az internacionálizmus alapján már nagyobb néptömegeket vont be a különben öntudatos osztályharcba, (polgárság—munkás-ság) életképesség hiányában a hetvenes évek elején lassanként felváltja a külön nemzeti munkásszervezetek alakulása. S evvel kezdetét veszi a szociálizmus 3-ik korszaka, melyet „revizionista“ korszaknak is neveznek. „Az állam lassanként szakít a régi liberális felfogással s mindjobban beavatkozik a munkásosztály érdekében, másrészt a szociálisták is mind kevesebb súlyt fektetnek az úgynevezett „vég-célokra“ s minél több praktikus eredményt próbálnak elérni.“

Nem lerombolni, megsemmisíteni akarják a jelen társadalmat, hanem átalakítani, reformálni. Mind általánosabb lesz az a felfogás, hogy az állam feladata a gazdaságilag gyengék támogatása. Jobb

munkabérek. olcsóbb éllemezéssel, kötelesség mellett jogok adásával s egyéb humanus törvényekkel igyekeznek a bajokon segíteni.

Hazánkban a szociálizmus történetéről — mint szervezett munkásmozgalomról — nem igen szólhatunk, mert ez csak az utolsó évtizedben lett igazán aktuális.

A külföld mintájára azonban itt is megkezdődött különösen az egyes ipari munkások szerveződése helyzetüknek jobbítását sürgetve. Hatalmas népgyűléseket, egyes szoc. vezérek szónoklatokat is tartanak a társadalmi rend megváltoztatása érdekében. A szociális irodalom is kezd lendületet venni. Mindig nagyobb lesz azoknak száma, kik e probléma megfejtésén fáradoznak. S bár sokszor a vezérek sincsenek tisztában a szociálizmus meghatározásával, céljával, különösen pedig eszközeivel, mégis a vita tüzeben ezek mindinkább és inkább kidomborodnak és megtisztulnak.

Van szociáldemokratizmus, újjászervezett szociálizmus, internacionális szociálizmus, keresztyén-szociálizmus stb. Hirdetik a vagyonszociálizmust, harcolnak a nagybirtokos, a tőke ellen. Csak kevesen vannak azonban olyanok, kik az etikai, ker. vallás-erkölcsi törvények alapján állva, törekednének a társadalmi baj megszüntetésére, tőke és munka, munkaadó és munkás közti jó viszony fenntartására, munkás-lázadások gyökeres elfojtására.

Erre vonatkozólag ugyan itt is tettek némi intézkedéseket, de ezek vagy csak papiron vannak, vagy pedig gyarlóságuknál, praktikus hiányuknál fogva maradandóbb eredményt elérni nem tudnak.

E történeti vázlatból látjuk, hogy a szoc. mint társadalmi mozgalom, az alsóbb munkásosztály emelése érdekében, bár sokszor túlzásba ment s nem épen erkölcsi fegyverekkel küzdött, mégis nagy eszméket vetett fel, melyek egyes államokban korszakalkotó jelentőségűek voltak. Másrészt elibénk tárja ama igazságot, hogy az emberiség által hozott törvények, társadalmi gazdasági kérdések folytonos fejlődést és tökéletesedést tesznek szükségessé. Evvel azért számolnunk kell! Nem szabad megelégedni a régi merev, sokszor bűnös rendszerrel, a folytonos fejlődésnek alávetett társadalmi, gazdasági viszonyokkal, munkás törvényekkel, hanem azokat át kell alakítani, helyükbe jobbat, erkölcsibbet, maradandóbbat teremteni.

Az a kérdés most már, hogy a keresztyénség, illetve ker. vallás mily viszonyban áll a szociálizmushoz. Van-e közöttük oly pont, ahol e kettő egymással érintkezik. Vagy tán teljesen ellentétben állanak egymással? Sokan vannak olyanok, kik azt állítják, hogy a kettő között egyáltalán semmiféle viszony nem áll fenn. Sőt Bebel azt az állítást is kockáztatja, hogy keresztyénség és szoc. úgy állnak egymással szemben, mint a tűz és víz.

Bár elismerem, hogy a szociálizmus sokszor anyagilag önző, magántulajdont, személyes szabadságot tiporni kész radikális eszközei ellenkeznek a keresztyénség alapigazságaival, mégis a szoc.-nak eredeti értelmét és munkám elején is említett meghatározását, célját tekintve, egész határozottsággal találhatunk oly pontokat, melyek a kettőt szoros összefüggésbe hozzák egymással.

Mi a keresztyénség? A keresztyénség Krisztusban való élet. *Célja:* Istenországa, mely kell hogy mihozzánk is eljőjön, bennünk s közöttünk már itt e földön is megvalósuljon. Isten országa ugyanis

nem a világtól mintegy elkülönített hely, hanem felöleli a családot, társadalmat, egyházat, államot egyaránt.

Itt mindenütt (egyház és állam kell, hogy fődözzék, segítsék egymást) az Úr szöllőjében, vagyis Isten országában munkálkodhatunk. Isten országa ama magasztos cél, hol elnémúl a harag, megfagy az irigység és önzés, hol gazdag és szegény találkoznak, úr és szolga kezet fognak, hol közmelegedetség s boldogság honol. Isten országa elérésére szolgáló eszköz a Krisztus tauitása nyomán ama legnagyobb parancsolatot magában foglaló erkölcsi törvény: a *szeretet*. Ennek alapján nevezik a keresztyénséget a „szeretet vallásának“ is. Eme nagy parancsolat követeli, hogy szeresd az Istent és szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Ez mondja meg, hogy a szegényt, nyomorultat segítsük, anyagilag, erkölcsileg felemeljük. Ez védi meg az egyén személyes szabadságát, ez határozza meg ama erkölcsi kötelességeket, melyeknek teljesítése — a társadalom bármelyik tagjával vagy osztályával szemben — mindenkire egyaránt kötelező. A keresztyénség nem múlt önző testi fegyverekkel, hanem a lélek legnemesebb erényével, a szeretettel igyekszik célját megvalósítani.

Nézzük immár a szociálizmus meghatározását, célját és eszközeit, hogy a kettő közötti viszonyt s esetleges találkozó pontokat tisztábban megláthassuk.

A szociálizmus — amint már munkám elején is említettem — eredeti lényegében való meghatározás szerint nem egyéb, mint társadalmi mozgalom, a társadalmi rend megváltoztatására irányult törekvés. *Célja az elnyomott munkásosztály emelése, nyomorúságos megélhetési viszonyainak enyhítése.* Célja kivételére azonban egymástól nagyon is eltérő eszközöket használ. Így pl. a szoc. egyik iránya az állam, egyház segítségével, másik a jelen társadalom radikális megsemmisítésével, tőke és magántulajdon eltörlésével, harmadik Isten-naza-vallásellenes tanaival törekszik kitűzött célja felé. A szoc.-nak azonban van egy különösen a mai időben hangoztatott, másik iránya is, mely a keresztyén vallás-erkölcsi törvények segítségével igyekszik a társadalmi munkás mizériákon segíteni.

Fentebbi meghatározásokból világos, hogy a szoc. és a keresztyénség nem úgy állnak egymással szemben, mint a tűz és víz, mert hisz vannak egyes pontok, hol a kettő szoros viszonyba lép — s kell is hogy lépjen egymással.

Mindegyik, a keresztyénség és szoc. is, a jelen társadalmi állapotokkal meg nem elégedve, annak megváltoztatására mozgalmat indít. Mindegyiknek célja az emberiség jobbátétele, az elnyomott sármalmas helyzetének emelése.* Egy oly országot akarnak megteremteni, hol általános közjólét uralkodik, hol nem panaszkodik úr és szolga, hol mindenki megkapja megérdemelt jutalmát. Míg azonban a keresztyénség a maga célját a szoc. nélkül is sikeresen elérheti, addig a szociálizmus a társadalmi, különösen munkás baj enyhítését, osztályharc, tőke és munka közötti óriási különbség megszüntetését, az emberiség és emberi állapotok jobbátételét az ember jellemével, rendeltetésével tökéletesen foglalkozó keresztyén vallás erkölcstana nélkül ezt megvalósítani nem képes. Ideig-óráig tán helyre áll az egyensúly s látszólag eloszlik a baj, de csak azért,

* Legyen az akár anyagi, akár erkölcsi,

hogy lappangásából újult erővel kitörjön, pusztítson és perzseljen.

*Hogy a ker. és szoc. között sokszor oly nagy el-
lentétet látunk, az onnét magyarázható meg, hogy a szoc.
mint az elnyomott munkásosztály felemelése érdekét
célzó társadalmi mozgalom a keresztyén vallás erkölcsi
eszközeit fumigálva — sokszor lábbal tiporva — törek-
szik a különben nemes és pártolendő célja felé.*

Ha a keresztyén vallásból, annak forrásából, az evangyéliomból meríti eszközeit, úgy célját sikeresen megvalósíthatja. A különben nemes cél sikeres megvalósítása érdekében tehát a keresztyén vallásnak szoros viszonyba kell jönni a szociálizmussal. A köz- és gazdasági élet egészséges fejlődése, társadalmi problémák helyes megoldása, munkaadó és munkás közti viszony igazságos szabályozása stb. csak úgy lehetséges, hogy a keresztyéniség mint a tökéletesedést előmozdító Krisztus vallása erkölcsi eszközeinek átadásával viszonyba lép a társadalom mindennemű és rangú mozgalmával, így a szociálizmussal is, mint gazdasági és ipari munkásmozgalommal.

Dehát azt mondják sokan, ha a szociálizmus gazdasági, nálunk különösen ipari munkásmozgalom, miként hozható ez viszonyba a keresztyén vallással s ennek erkölcsi törvényeivel?

Erre nézve csak azt mondhatom, igaz, hogy a szoc. elsősorban gazdasági kérdés, de kérdem, vajjon a gazdasági kérdés nem-e egyúttal vallás-erkölcsi kérdés is? Avagy talán a mi gazdaságilag előnyös, az eo ipso vallásos, erkölcsös is? „A szociális kérdésnek vallás-erkölcsi oldala abban áll, hogy a közgazdasági viszonyok megegyeznek-e a köz-erkölcsi törvényekkel, vagy sem.“ A ker. vallás-erkölcsi élet körébe vág az, hogy a munkás miként dolgozik, munkája után minő jutalmat remél? A munkaadó megfelel-e kötelességeinek? Az anyagi és nyereszkesvágy, mely nem fizeti kellőképp a munkást, ellenkezik-e a ker. erkölcsi felfogásával? Avagy nem a ker. vallás forrásában, a szentírásban levő parancsolatok: Szeresd Istent, telebarátodat, mint önmagadat; a munkás méltó jutalmára, aki nem dolgozik, az ne is egyék. Egymásnak terhét hordozzátok, a lélek drágább, hogysen a test, a köz- és gazdasági élet minden terén érvényesül-e? . . .

Sajnos, hogy a szociálizmus, illetve az egyes szociálista vezérek — amint ezt a múlt történetéből láthatjuk — a munkásosztály felemelése érdekében a keresztyén vallás, a Krisztus evangyéliomának igazságait erkölcsnemesítő szellemi és anyagi jólétet előmozdító eszközeit nem érvényesítették. Közeli viszonyba lépett a szociálizmus a keresztyéniséghez, midőn a rossz társadalmi rend megváltoztatására mozgalmat indított, midőn az egyenlőséget (Roussou idejében) „Szeresd felebarátodat“ elvét (Szt Simon), az ipari munkásosztály felemelését (Marx—Lassale) stb. hirdette s a közjólét megvalósítására törekedett, de ellentétbe jutott vele akkor, midőn célja kivételére szolgáló eszközeit nem a keresztyén vallás szellemében válogatta meg, midőn túlozva az egyenlőséget, teljes korlátlan egyenlőség, a vagyon-jövedelem helyesebb megosztását földfelosztás, vagyonközösség alakjában, a „szeresd felebarátod elvét“ Isten és hit nélkül, a munkásosztály emelését a töke s társadalom teljes lerombolásával igyekezett megvalósítani.

Nem Istent, vallást (Proudhon, Szabadgondolkodók), nem a tökélet, magántulajdont, társadalmat kell megsemmisíteni (Marx, Lassale, iSzociáldemokratizmus), nem a földet kell felosztani, vagyont közössé-

tenni (kommunizmus, kollektívizmus), nem a haza há-
tárait, a nemzet érdekét kell romba dönteni (Inter-
nacionálizmus), mert hiszen ezek az embernek Isten
adta alapfeltételeivel és lényegével ellenkeznek, ha-
nem igenis a keresztyén vallásnak, mint a szeretet
vallásának erkölcsi eszközeivel kell a nemes cél ér-
dekében harcolni, a társadalmi rendnek ker. szellemben
való átalakításával és átgyúrásával kell az egyes osztá-
lyokat az egyenlőséghez közelebb hozni, a gazdasági mun-
kás bajokon segíteni. A társadalmi rend teljes lerom-
bolásával, radikális megsemmisítésével soha célt nem
érünk, mert külső állapotok változása nem hat a
megtérésre, a baj csirájának elfojtására, hanem a
belső erkölcsi megtérés változtathatja meg sikeresen a
külső állapotokat. Nem az intézményeket kell első
sorban megváltoztatni, illetve lerombolni, hanem az
embert kell megváltoztatni, az emberiséget kell keresz-
tyénné, a Krisztus hű vitézévé nevelni, akkor a ferde,
anyagi önző gondolkodás szülte intézmények is meg-
változnak, az alsóbb munkásosztály nyomora és elé-
gedetlensége is megszűnik.

A keresztyén vallás eleitől fogva jótékony ha-
tással volt a társadalomra. Tiszteletet szerzett a mun-
kásnak. Felállította az emberszeretetet, a humanizmus
ragyogó eszményképét. S tagadhatatlan, hogy oly
korszakokban, amidőn a keresztyéniség erkölcsi ereje
kialvófélben volt, az elégedetlenség, a szociális baj-
ok csak növekedtek, míg akkor, midőn a nazarethi
Krisztus szelleme hatotta át a szíveket, a munkaadó
és munkás. töke és jutalom, gazdag és szegény, úr
és szolga közti elégedetlenség tűnőfélben volt. Bátor-
ran elmondhatjuk, hogy a társadalmi baj a ker. vallás-
erkölcsi hanyatlás jele. S épen nem csodálkozhatunk
azon, hogy a mai időben, midőn a szociális bajok
napról-napra növekednek, a ker. vallás-erkölcsi kér-
dés, — jobban, a ker. vallásnak a szociális bajokkal
foglalkozó szociálizmushoz való viszonyának megha-
tározása előtérbe nyomul.

Ker. vallás és szociálizmus, mint a társadalmi
rend megváltoztatása, az alsóbb munkásosztály fel-
emelése iránti törekvés, tehát nem ellentétesek, mint
a tűz és a víz, mert hisz céljukban, törekvéseikben
nagy megegyezést találunk, ellentétbe azonban jöhet-
nek egymással (és jöttek is a múltban és jönnek is
sokszor a jelenben) az által, hogy a szociálizmus a
legtökéletesebb eszközt, a keresztyén vallást, a Krisz-
tus evangyéliomát s annak igazságait eldobva ma-
gától, erkölcstelen, elfajult eszközökkel tör utat áb-
rándjai tárgyához, álmai ideáljához.

Hazánkban az utóbbi időben napirenden van-
nak a szociális munkás-mizériák. Töke és munka
között óriási a különbség. Kitarja vérszárnyait az
elégedetlenség! Munkaadó munkásaira, a munkások
munkaadóikra panaszkodnak. A nagybirtokos elnyomja
a kisbirtokost. Iparunk pang.

A sztrájkok napirenden vannak. Az aratók a
szerződést megszegve mindig nagyobb bért köve-
telnek. S hozzá még egyes lapok, mint a nem rég
elkobzott „Világszabadság“, lázításra való felhívást is
tartalmaznak. A szabadgondolkodók egyik lapja, a
„Világosság“ pedig Isten- és vallásellenes tanaival az
indifferentizmus vagy felekezetenküliség fagyos kar-
jaiba dönt ezeket, kik ker. vallás-erkölcsiség hiányá-
ban, a társadalmi, gazdasági rend legveszettebb meg-
mételjezői lesznek. Az internacionálisták pedig a
„Marseillet“ énekelve s megvalósíthatatlan kollektí-
vista ideálon töprengve, elvetik nemzeti jellegüket.
Nagyon is előtérbe lép tehát nálunk is a szociális

munkás-kérdés, ez most az a csatamező, hol az egyes tudományok s vallások összemérik teyvereiket. Győztes bizonyára az lesz, amelyik a szociális probléma megoldásában legtöbbet tesz.

Nekünk is résen kell lenni. A társadalom, az állam, egyház testén fel-feltűnő kórtünetek orvoslása a keresztyén embernek nemcsak joga, hanem szent kötelessége is. *Nevelni kell azért a nemzedéket a keresztyénség Krisztusának vallásában, melynek erkölcsi törvényei a világ mindenrendű és rangú problémája megfejlesztésének egyedüli biztosan ható eszköze, mindenkit tökéletesen megnyugtató és kielégítő zsinórmértéke.* Bele kell csepegtetni a fogékony lelkekbe az evangéliom igazságait, akkor ezek önként szabadon rányomják ker. erkölcsi bélyegüket a társadalom mindennemű törekvéseire.

S kik vannak erre leginkább hivatva, mint az Úr szőlőjének munkásai, a papok és tanítók. Ezt azonban csak úgy érhetjük el sikeresen, ha mi is át vagyunk hatva a Krisztus szellemétől s mi is tanulmányaink tárgyává tesszük korunk társadalmi problémáit, ezek között első sorban hazánk szociális, munkás és gazdasági viszonyait. Nagyfotosságúnak tartom ennél fogva különösen a közép- és felső-iskolákban eme kérdésnek gyakorlati életbevágó ismertetését, a theológiákon a munkás és gazdasági szak felállítását. Az iskolák tanítói és nevelői, korunk munkás viszonyait megismertetve, mutassák meg a mai szociális világba kilépő ifjúnak ama irányt, amely felé haladni kell, világosítsák fel ama eszközök felől, melyekkel harcolva — a baj orvoslása érdekében — biztos diadallal harcolhat.

Fontosnak tartom továbbá gazdasági körök, munkás otthonok, könyvtárak, olvasóköri alakítását, ismeretterjesztő felolvasások rendezését s nem a nép lelkét megmátelyező erkölcsstelen kétfilléres iratoknak bűnre csábító, a bűnt kiszínező újságoknak, hanem keresztyén szellemű s hazafias néplapok létesülését és fokozatos terjesztését. Ily irányban munkálkodva az Amerikába való kivándorlásnak is — mely egyenesen szociális baj kifolyása — elejét vehetjük.

Törekedni kell az állami törvények ker. szeltemben való megvalósítására (munkás-törvények, nemzeti ipar, kereskedelem szabályozása), illetve új törvények hozatalára (munkabér, nagybirtok egy részének parcellázása s bérbeadása, hitel-, fogyasztószövetkezetek, vasárnapi munkaszünet). Tehetségünk szerint hassunk oda, hogy a tőke tulajdonosa a munkást ne rabszolgának tekintse, s neki — *a munkás érdemes a maga jutalmára* — Krisztusi elvből kifolyólag — megfelelő bért adjon. Másfelől a munkást világosítsuk fel ama ker. igazság felől, hogy: *„aki nem dolgozik, az ne is egyék”* és hogy a múlt anyagi jutalmat örök erkölcsi jutalom váltja tel. Általában a munkás és munkaadó, munka és bér közti viszonyt, földmivelő, államférfiú törekvését mind, mind ker. szeltemben kell megítélni. Egy jeles tudós így kiált fel: *Hogyha mindnyájan keresztyének volnánk, szociális bajról soh'se volna szó.* Bizony sokan csak névleg keresztyének, bitorolván azt a nevet, mely a Krisztustól eredt.

„Szegények mindenkor vagynak veletek” — azt mondja a világ Megváltója. Ne az egyik, vagy másik osztály megsemmisítésére kell törekednünk. *Emelni kell az alsó néposztályt, a felsőbb osztály porbarántása nélkül.*

Mindeme törekvések véghezvitele ugyan nem könnyű feladat, annyit azonban előre jelezhetek, hogy a szociális munkás kérdés, szociális társadalmi baj és osztályharc a keresztyén vallás erkölcsnemesítő eszköze és hatása nélkül megoldható nem lesz. Sőt egész határozottsággal kimondhatom, hogy amily mértékben betölti az állam és népe — a Krisztus evangélioma alapján — keresztyén valláserkölcsei hivatását, annál inkább növekszik az általános közjólet, vagy amily mértékben oszlik a névleg keresztyének száma, oly mértékben oszlik a szociális baj is.

V. ö.: „Zeitfragen des christlichen Volksleben“, írta: H. Geffken. Dr. Wolfner Pál: „A szocializmus története és tanításai. D. Mathias von Nathusius: „Was ist der Socialismus?“ Schön József: „A szocializmus ismertetése.“ D. H. Fr. Soden: „Reform. u. sociale Frage.“ Jul. Werner: „Sociales Christentum.“ Dr. Szilvek Lajos: „Vallás és Szocializmus.“ Dr. Martensen: „Der ethische Socialismus.“ Paris Frigyes: „Földreform.“

Véteszi Zoltán.

BELÉLET.

A soproni ev. liceum fennállásának 350 éves jubiláris ünnepélye az intézet múltjához és jelenéhez méltó módon, protestáns egyszerűséggel, melegséggel és tartalmassággal folyt le. Az ünnepre a városba érkezett Molnár Viktor államtitkár is a kormány képviselőjében. A jubiláris ünnepség csütörtökön reggel istentisztelettel kezdődött, melyen Molnár államtitkár, Baán főispán, Toepler polgármester, Gyurátz Ferenc dunántúli püspök, Hajas Antal alispán, a vármegyei tiszttal, Rohn Alfréd vezérőrnagy a helyőrségi tiszttal küldöttségével, a hatóságok, testületek, az egyházkerület összes esperesei és lelkészei és nagyszámú közönség jelentek meg. Brunner János ev. esperes imája után Gyurátz püspök ünnepi beszédet mondott, majd a templom énekkara egyházi dalokat adott elő. A templomból az ünneplő közönség átvonult a liceumba, ahol Poszvek Sándor főintézeti igazgató mondott megnyitó beszédet, üdvözlővén egyuttal Molnár Viktor államtitkárt. Utána Hetényi Lajos, az intézet tanára, mondott emlékbeszédet, kiterjeszkedően az intézet negyedtízszázados multjára. Payr Sándor tanár nagy hatással szavalt el ez alkalomra írt ünnepi ódáját. Molnár Viktor államtitkár megköszönve az üdvözlést és az intézet vezetőségét a kormány jóindulatáról biztosítva, a jubileum alkalmából Gyurátz püspököt, az intézet tanárait és tanulóit üdvözölte. Az éljenzéssel fogadott üdvözlő szavakra Gyurátz püspök mondott köszönetet, örömet és köszönetét fejezve ki, hogy a kormány együtt ünnepel az egyházzal. Az ünnepet a Himnusz elénekklésével rekesztették be. Délben a kaszinóban banket volt, amelyen Gyurátz Ferenc püspök köszöntötte fel először a királyt, majd a kormány képviselőjét. Molnár Viktor államtitkár Gyurátz püspököt, mint a magyar közélet és az evangélikus egyház lelkes férfiát éltette. Felköszöntött mondtak még: Baán Endre főispán, Csizmazia Endre képviselő és mások. Üdvözlőket tolmácsoltak Dobrovits Mátyás pozsonyi egyházi felügyelő, Ludmann Ottó, az eperjesi kollégium igazgatója, Tury Etele pápai igazgató stb. Az ünnepély alkalmából Payr Sándor theol. akad. tanár külön fü-

zetben is megírta a főiskola történetét, amely azt ismerteti 1557-ben történt alapításától a mai napig. 1524. év szeptember 30 án Sopron katolikus lakossága elégette a piactéren Luther iratait, ám 33 évvel később már annyira megerősödött a reformáció, hogy a polgármester s néhány arisztokrata áldozatkészségétől is támogatva, megalakulhatott az első protestáns iskola. Az új intézetnek sok küzdelme volt a reformációellenes áramlattal s ez nagyon gátolta fejlődésében. A németnyelvű liceum mellett egy kisebb magyar iskola is állott fenn, amely azután gimnáziummá alakult. 1681-ben a liceum, amelyet addig a város tartott fenn, az év. egyházközség kezelésébe került s ugyanakkor a humaniorák mellett a reális tárgyak is helyet kaptak az iskolában. Az állam egy darabig nem jó szemmel nézte a liceum virágzását, de a XVIII. évszázad vége felé új korszak kezdődött s a kormány állami érdekekből szintén támogatni kezdte az intézetet. Azonfelül az irodalmi és politikai renaissance is érvényesíteni kezdte éltető hatását. Ezenközben a magyarság is erőre kapott s már 1683-tól kezdve a klasszikusokat nemcsak németre, hanem magyar nyelvre is fordították. Maga Röschel János württembergi tanár is, az intézetnek általa kidolgozott tantervében nagy súlyt fektetett a magyar anyanyelven való oktatásra. 1853-ban új epochája kezdődött a liceumnak, amely ezidőtől kezdve a dunántúli egyházkerület kezelése alá tartozik. A Bachkorszak alatt való rövid, átmeneti elnyomás után az intézet egyszerre új virágzásnak indult. Payr könyvecskéje a szerző lendületes alkalmi költeményével végződik.

A vasi közép egyházmegyéből. Az urai-ujfalusi gyülekezetbe kebeleztet Terestyénfa leányegyház evang. lakosai s néhány fákfai év. lakos önkéntes adományokból gyűjtött 1430 kor. költséggel tornyot építettek, melybe Fehér Sándor és neje Saródi Julianna egy 235 kilós harangot szereztek. A tornyot, a harangot az esperes nagyszámu közönség jelenlétében november 3-án avatta föl. — November 14-én ünnepelte a battyándi gyülekezet tanítójának, Sági Jánosnak, kinek a gyülekezet megmagyarosítása ügyében nagy érdemei vannak, hivataloskodásának 50 éves jubileumát, mely alkalommal a gyülekezet értékes emléktárgyat adott érdemes tanítójának. A püspök, az esperes, a tanítói kör, a vas megyei magyarosító s közművelődési kör szívólyesen üdvözölték az érdemes jubilánst és a jubiláló gyülekezetet. — November 20-án az őri-magyarósi gyülekezet közfelkiáltással, egyhangulag megválasztotta lelkészének Darvas Aladár, tótkereszturi káplánt.

Templom avatás. Emlékezetre méltó, szép ünnep volt Belecskán—Keszőhidegkút (Tolnavm.) év. leányegyházában nov. 17-én. Ekkor avatta fel a goth stílusban épült templomot Gyurácz Ferenc püspök. Jelen voltak: Horváth Sándor főesperes, Tomka Gusztáv alesperes, Perl János helybeli, Péter Ádám kalaznói, Müller Róbert alsónánai, Mühl Sándor gyönki és Eöszé Zsigmond tolnanémedi-i lelkész; továbbá Szeniczey Géza egyházmegyei, Mechwarth Ernő egyházközségi felügyelők, báró Jeszenszky György főszolgabíró, Biróy Béla kir. ítélőtáblai bíró és nagyszámmal a hívek serege a közel és távol vidékről. Úgy a templomépítés keresztülvitele, mint az avatási ünnep rendezésénél elismerésre méltóan mutatkozott be Mechwarth Ernő az egyházközség fiatal felügyelője, az év. hitbuzgóságáról és kiváló emlékü néhai

Mechwarth András fia. Fáradhatlan tevékenysége, nagy áldozatkészsége s általában egyházszeretete tette lehetővé, hogy a belecskai hívek forró vágya teljesüljön, a régi, iskolának is használt imaház helyett megfelelő templom álljon a szívek öröme, Isten dicsőségére. A lélekemelő avatási ünnep után főpásztor az előjárósággal együtt megállapította, hogy Belecskán ezután évenként 3—4-szer magyar nyelvű istentisztelet is legyen. Isten áldása hármatozzon alá az egyház és haza oltára körül végzett apostoli munkára.

PÁLYÁZATOK.

Az ipolymagyari ág. h. év. egyház ujonnan szervezett **tanítónői állásra** pályázatot hirdet. Kötelessége leendő I.-II. esetleg III. osztály oktatása s nyári hónapokban a nyári óvoda vezetése. Az állás államszegélyes. Javadalom: 1000 korona, lakás és fűtés.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok f. évi december hó 14-ig Svehla János lelkész, iskolaszéki elnök (Ipolymagyari, Nógrádm., u. p. Ipolyróna) címére küldendők.

Ipolymagyari, 1907. november 22.

Svehla János,
év. lelkész.

Pályázat.

Szinovicz János breznóbányai egyháztag alapítványából 40 koronával egy ág. hitv. év. zólyom egyházmegyei illetőségű theologus lévén segélyezendő, felhivatnak az ezen segélyért pályázni kívánók, hogy születési anyakönyvi kivonatuk mellékelésével az általuk látogatott theologiai intézet igazgatósága részéről ellenjegyzett folyamodványaikat folyó évi december hó 24-éig alulírt lelkészi hivatalhoz küldjék be.

Breznóbányán, 1907. évi november 26-án.

Svehla Gusztáv s. k.
ág. h. év. lelkész.

Ujabb adalékok Szepesmegye történetéhez.

Irta: WEBER SAMU,

megjelent a szepesi történelmi társulat ajánlatával; 144 lap, 19 képpel. Az összes sajtó által kedvezően fogadott mű.
Kapható a szerzőnél Szepesbélán két koronára leszállított áron.